

А П Е Л
ЗА ЗАШТИТУ СРПСКОГ ЖИВЉА
И ЊЕГОВИХ СВЕТИЊА НА КОСОВУ
из 1982. године

А П Е Л
ЗА ОДБРАНУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ
из 2017. године

ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ИЗВРШНО НЕЊА СКУПШТИНЕ СРБ
Комисија за односе са верским заједницама

Original Број 1007
23. децембар

Београд 1952 год.

Монахино II коли: факс 45

СОЦИЈАЛИСТИЧКА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
САВЕШТА СЛУЖБА БЕЗБЕДНОСТИ
23. 12. 1952.
100. 15. 25-25/53

САРЕТУ ЗА ПИТАЊА ЗАШТИТЕ УСТАВНОГ ПОРЕТКА

Достављамо Вам Информацију о непријатељској де-
латности из редова верских заједница у СР Србији, коју су са-
чинили Комисија Извршног нећа Скупштине СР Србије за односе са
верским заједницама и Служба државне безбедности Републичког
секретаријата за унутрашње послове.

ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ
Живомир Станковић

Handwritten signature of Živojin Stanković

АПЕЛ ЗА ЗАШТИТУ СРПСКОГ ЖИВЉА И ЊЕГОВИХ СВЕТИЊА НА КОСОВУ из 1982. године

МИ ДОЛЕ ПОТПИСАНИ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ СВЕШТЕНИЦИ И МОНАСИ, свесни своје одговорности пред Богом и историјом, приморани смо својом савешћу да придигнемо свој глас у заштиту духовног и биолошког бића Српског народа на Косову и Метохији.

Приговара се Српској Цркви да се њен глас по овом питању до сада није чуо у јавности. Многи опет сматрају да је она чак и „ненадлежна“ да говори о питањима такве врсте. Биће их насигурно који ће рећи и за овај апел да долази од „непозваних“ и са „ненадлежног“ места.

Истина је да Црква, научена својим хиљадугодишњим искуством, зна да постоји време стрпљивог ћутања и време говорења. И да је некад њено ћутање речитије од сваког говора (збивања говоре да је њено данашње ћутање баш такве природе, и да је то можда већ речит податак о њеном положају што се до данас није чула). А што се тиче „ненадлежности“ њене и наше, и то је један од чудних неспоразума нашег времена! Црква, која је органски уткана у историјско и духовно биће овог народа, пре Косова, за време Косова и после Косова све до дана данашњега, на чије се живо ткиво најпре спусти сваки ударац намењен Српском народу (најсвежији доказ је Пећка Патријаршија) - зар се без ње и мимо ње може решавати њена судбина и судбина њеног народа? Свесни смо те чињенице, као и озбиљности историјског тренутка када би, чини се, ћутање било равно одобравању, или, још више, злочину издајства свога народа, и зато смо се одлучили на ову скромну реч упућену надлежним и свима правдољубивим људима. Јер, чини нам се да све оно што се предузима за решење проблема

Косова, није адекватно ономе што се стварно на Косову дешава, нити је адекватно озбиљности самог проблема, нити је историјски далековидо, па као такво може да има непредвиђене и трагичне последице, за све нас: Србе, Албанце и Југословене уопште.

Желимо пре свега да истакнемо да се не можемо отети утиску да је по питању Косова у наше време извршена, намерно или ненамерно, замена правог проблема са споредним или измишљеним проблемима. Уверени смо, међутим, да све док се не изнесе права суштина Косовског проблема, не може доћи ни до његовог правог и праведног решења за оба народа, Српски и Албански, историјски и судбински упућених један на другог, како у прошлости тако и у садашњости и у будућности. Ствари треба назвати њиховим правим именом, из поштовања свога сопственог достојанства, као и из бриге о својој судбини под Божијим сунцем, али такође и из поштовања другог, било којег народа, и из бриге о његовој будућности и судбини и о узајамном живљењу са њим на истим просторима.

Рећи ће се можда да тако посматрано и именовано, Косово је „мит“ или чак „негативни мит“ Срба, али то је само за људе слепе за сагледавање душе Српског народа и његовог историјског бића. Једно треба да буде јасно свима и свакоме за јуче, данас и сутра: Српски народ нема скупље речи од речи Косово, ни драгоценије стварности, ни веће светиње, прошле, садашње, и будуће, него што је стварност и светиња Косова. За Србе, питање Косова није просто биолошко питање, или питање само „области“, „покрајине“ или „републике“. Оно је нешто неупоредиво веће и више од тога. „Српство, по речима најмудрије Српкиње, Исидоре Секулић, то није хлеб и школа и држава, него је Косово; а Косово је гроб, гроб у који је све закопано; а васкрс иде опет преко гроба. - Васкрсења не бива без смрти“. Питање Косова је питање духовног, културног и историјског идентитета Српског народа. Косово је, после Светога Саве, први пут у овоме народу једна истина и стварност где се цео народ исказао, дошао до своје саборне целине и целосности. Нема Србина који о Косову није мислио, говорио, писао, над

њим туговао и њиме васкрсавао. Немогуће је ни пописати: књиге, речи, песме, дела, туге, наде и радости о Косову. Стога, оно као такво за нас није статистика. Са 700 година свога трајања, реално присутно у нашој садашњости и будућности, са својом Пећком Патријаршијом, Дечанима, Грачаницом, Косовским Мученицима и српским Косовским заветом и опредељењем, Косово је наше памћење, наше огњиште, жижа нашег бића. А одузети једном народу памћење, значи - убити га и духовно уништити. То треба да зна свако, па и наши вековни суседи Албанци. Јеврејски народ, по неопходности потребе опстанка међу живима и чудом свог непрекинутог памћења, чак и против историјске логике, враћа се напаћен своме Јерусалиму после две хиљаде година. На сличан начин и Српски народ бије до данас своју Косовску битку, борећи се за то и такво памћење свога идентитета, за свој смислени боравак и опстанак на овим просторима, све од 1389. године до данас. И кад се чинило да је та битка коначно добијена, наједном, Косово престаје да буде наше, и ми престајемо да будемо оно што јесмо! И то без рата, у миру и слободи! У време када се бројни други народи, после вишевековног одсуства враћају на своја огњишта, Српски народ гаси своје многовековно огњиште и бежи са њега! Зашто?

Постављамо мучно и болно питање, запрепашћени оним што се одиграва пред нашим очима: какве су то инферналне и ирационалне силе које успевају, за неколико деценија проведених у потоцима крви плаћеном миру, да учине оно што није успело петовековно турско ропство?! То што је Косовска битка трајала од 1389.г. до данас, знак је да се Српски народ на Косову још није предао, и зато је Косово све до данас било наше. А данас? А сутра?

Схватљива су нам тешка страдања и честе сеобе Срба са Косова и других места и рушење народних светиња, од Косовске битке до најновијих времена. То је вечита судбина робља, свуда и свагда. Разумљиви су нам и разлози плача Патријарха Арсенија III, кад он „дан и ноћ бежећи са својим осиротелим народом од места до места, као лађа на пучини великог океана“, непрестано „ридање

на ридане прилаже, не имајући ниоткуда помоћи“. Можемо схватити и трагични безизлаз обезглављеног и осиротелог народа на Косову и Метохији после сеоба 17. и 18. века, нарочито после укидања Пећке Патријаршије, када је дошло до поисламљења бројног Српског и Арбанашког живља, под притиском турског насиља. Не зачуђује нас толико ни насиље повлашћених потурчењака Арбанаса и других, који су се после српских сеоба населили на Косову и Метохији и од којих је, по народној речи, пропиштало и мајчино млеко у оних који су остали верни своје огњишту и своје духовном и националном бићу. То је, уосталом, било и у духу политике „болесника“ са Босфора: да закрви браћу међу собом и да преко проверица и насилно потурчених уништи последње остатке Крста и последње отпоре Српског народа на Косову.

Из тога доба, од безбројних, навешћемо само два потресна и карактеристична сведочанства о стању Срба на Косову и о поразним резултатима тадашње подмукле турске политике према Србима, спровођене најчешће преко поисламљених Арнаута. Борећи се за обнову разорене цркве у Неродимљу, пише свештеник Петар са групом Срба из Неродимља 4. марта 1872. године: „Овде више вреди једно арнаутско говече, неголи сви христијани и све христијанске цркве. Жалосно је стање наше, које се описати не може... Двапутудве године од пожара страдасмо, и то само зато да се наш мал покраде и разнесе. Цркве старе падају, обновити се не могу... Плачемо, но нико нас не слуша, него још говори: ја сам ти канон (=закон)... Тужимо се, ал' нико нам за право не да, него још говори: Право је твоје на Косову пропало, када је Лаза погинуо. Надамо се на боље, а оно све грђе“. Слично овоме потресно је и опширно сведочанство игумана Дечанског Серафима Ристића из половине прошлога (19.) века. У име угњетаваног и прогоњеног народа Пећке нахије игуман се жали турском султану на „насилних Арнаута зулуме и злоупотребљенија, која сваку меру превазиђоше, којима ако се на пут не стане принуђени смо из своје земље, која је крвљу наших предака напојена, и са згаришта наших, иселити се... Јер ни саме светиње од зликоваца на миру нам не осташе. Нема

куће християнске која није опљачкана, нема села, нема града, нема цркве ни манастира који нису процвилели од зулума... Знато је и који су то (учинили), но није фајде казивати, јербо и досад што смо казивали нисмо се офајдили“.

Сва та збивања су стравична, али и објашњива турским робовањем. Оно што је необјашњиво и што запањује не само нас него и сваког здравоумног човека, јесте чињеница да се све то скоро исто и на исти начин и данас догађа и чини са Србима на Косову. Нема примера из прошлог страдања који се за последњих двадесет година није над Србима на Косову поновио, од угрожавања живота и имања, до паљења Пећке Патријаршије, скрнављења светих гробова, непочинства над ђацима и монасима, до слепљења стоке зато што је српска. Сви смо то добро знали, иако је то дуго била забрањена, „табу“ тема, која је неке смелије коштала често врло скупо. Неће бити да су Срби ти који су се на Косову побунили, па их сада сналази заслужена одмазда, јер зулуме чине управо они најзадовољенији и најпривилегованији. Није овде у питању цео Албански народ на Косову, али је ипак питање у томе како „шачице непријатеља“ протераше и иселише сто хиљада људи за само десетак година?

Без икаквог претеривања може се рећи да се над Српским народом на Косову постепено врши плански смишљени геноцид. Јер, ако није тако, шта значи теза о „етнички чистом Косову“, која се, без обзира на све, непрекидним и непрестајућим исељавањем спроводи на делу? Или шта значе често понављане речи, по селима и засеоцима, манастирима и црквама, па и самим градовима: „Шта чекате? Селите се одавде, ово је наше“! Разумљиво је да је тако говорено и чињено у турско доба, али како објаснити чињеницу да се не само у време последње окупације, него и после ослобођења, особито од 1968. године исељавање Срба наставља све до данас, и штавише од прошле године појачава се! Појачава се створеном атмосфером, вандалским методама, на основу дугорочног програма, смишљено и организовано спровођеног, тајно и јавно, пред лицем целог света. Није непознато ни нама ни вама, ни нашој

широј јавности, да је присилно исељавање нашег живља са Косова понекад било помагано и од званичних органа на Косову, свеједно којих, да би се на српска, насилно угашена, често и крвљу заливена огњишта населили „емигранти“ из Албаније.

Страшно је и помислити а камоли до дна проосетити језиву стварност да за Србе на њиховом Косову нема више животне перспективе, јер Косово више није њихово (иако ми Срби никада нисмо говорили да је оно само наше). Јер, не треба се заваравати многоплетеним фразама и причама: данас се по први пут драстично поставља питање да Косово није наше. И изгледа, по много чему да ће се вековни бој Косовски завршити у ове наше дане - трећом и последњом сеобом Србаља, то јест коначним поразом, најстрашним у историји овога народа и ове земље. Завршиће се, другим речима, мирним, геноцидно смишљеним истребљењем, које се тако спокојно назива „исељавањем Срба и Црногораца са Косова“, као да је реч о туризму, о „сељењу с југа на север“, а не о крвавим и деценијама крварећим траговима широм Србије са и без покрајина! У којој би се то, питамо се, земљи на свету, пријатељској или непријатељској, присилно исељавали и шиканирали Срби, или било који од наших народа и народности, а да ми то тако мирно посматрамо и дискутујемо „ко је за то одговоран“, или „сви смо одговорни“, то јест нико? Страдање и само једног људског бића на земљи изазива опште негодовање и узнемирење у свету и у нама, а још неизмерно и неизмерно страдање 100.000 исељених и још 250.000 неисељених људи, жена и деце са Косова, зар да се своди на полемике у штампи и на телевизији? Шта је то са нама, са овом заједницом, а шта са тим горштаким, поносним, патријархалним народом, чија деца, младићи и људи пале цркве, разваљују гробља, киње и мучки убијају своје вековне суседе?

На крају свега, Бог нам је сведок и савест наша, а наш народ нам је и сведок и судија: ми Албанцима никакво зло не желимо, него само желимо да наш народ и наше светиње на Косову очувамо, ради себе и ради њих. Јер ми свој крстоносни пут добро знамо и знамо свој тужнорадосни Косовски завет и опредељење, а искрене

душе, заједно са Марком Миљановим, „Арбанашком народу желимо свако добро, нека нам Бог то зна“. Но наше је питање у овоме: *Ко од нас сме, и у име кога и чега, да допусти да нешто такво као што је српско Косово, доживи свој трагични крај и укинуће? Ко сме да нам толико скрати памћење и постојање? Ко је тај ко сме да на себе преузме одговорност пред историјом да је за његово време Косово етнички и духовно изгубљено? Нико други осим онога који Косово стварно изгуби, јер само тај и не зна шта је Косово.* Није у питању само Грачаница, која, по српској песникињи, „кад би се могла на небеса вазнети ... толико дубоко укопана у ту земљу и нас саме“, него је у питању што је Косово Поље, и његове светиње до Пећи и Дечана, све прецуно расејаних костију и светих моштију, тих неоспоривих и најтрајнијих тапија једнога народа, све док тај народ не изгуби своје самосазнање и не престане да буде оно што јесте.

Једно је очевидно: онај ко се сели са свог вековног огњишта, коме је остао веран у најстравичнијим ранијим искушењима, значи да се осетио угроженим у самој сржи свога бића. Стога се потпуно слободно могу применити и на данашње стање на Косову речи Бранислава Нушића, забележене у турска времена, почетком овог (20.) века: „Српски се живаљ на Косову осећа с дана на дан све усамљенији и напуштенији...“

Узнемирени и потресени том чињеницом и сазнањем, ми доле потписани свештеници чинимо оно што можемо: изражавамо своју солидарност са „прогнанима правде ради“ са њиховог и нашег вековног огњишта и дижемо свој глас пред нашом и светском јавношћу у одбрану најелементарнијих људских права Косовског живља и угрожених светиња Српског народа у његовој сопственој земљи. Усуђујемо се, уз то, да скренемо пажњу надлежним органима власти да јавно и одговорно изнесу стварне разлоге, и савесно их преиспитају, због којих се Српски народ на Косову и Метохији осетио тако незаштићен и препуштен сам себи и непријатељској самовољи. Све то у искреној жељи да се пронађу трезвени и праведни путеви разрешења и разума, ради скидања

срамоте и нормалног живљења свих нас у нашој заједничкој кући.

Потписници овог призива за заштиту Српског живља и његових светиња на Косову и Метохији, српски свештеници и монаси:

На Велики Петак, 16/3. априла 1982.г.

1. Атанасије Јевтић - Београд
2. Љубомир Д. Ранковић - Шабац
3. Љубодраг В. Петровић - Београд
4. Пахомије Гачић - Манастир Ораховица
5. Душан Петровић - Нови Сад
6. Живко Тодоровић - Ваљево
7. Амфилохије Радовић - Београд
8. Рашко Радовић - Земун
9. Љубисав Ковачевић - Тамнава
10. Дамаскин Давидовић - Призрен
11. Момчило Кривокапић - Котор
12. Игуманија Параскева - Манастир Девич
13. Игуманија Гликерија - Манастир Телије
14. Жарко Гавриловић - Београд
14. Митар Миловановић - Уб
16. Сретоје Душанић - Љубљана
17. Иринеј Буловић - Београд
18. Андреј Јовичић - Манастир Покајница
19. Венијамин Мићић - Ман. Преображење, Овчар
20. Милосав Радојевић - Велика Плана
21. Драго Миловановић - Пурачић, Тузла

АПЕЛ ЗА ОДБРАНУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

из 2017. године

Први пут у српској историји, надвила се опасност да српска рука потпише предају Косова и Метохије у туђе руке. У овом одсудном часу, ми долепотписани обраћамо се јавности и српским властима следећим захтевима:

– неодговорном политиком, одобравањем Еулекса, измештањем дијалога о Косову и Метохији под окриље Европске уније, отпочињањем „техничког дијалога” и закључивањем и спровођењем неуставног Бриселског споразума, процес сецесије Косова и Метохије је добио забрињавајући замах. Тај процес се може и мора зауставити.

– захтеви САД и најмоћнијих земаља ЕУ да Србија и Косово потпишу „правно обавезујући споразум“ и да се Србија сагласи да „Косово“ буде примљено у међународне организације, укључујући Уједињене нације, као и свака подела Косова и Метохије - неприхватљиви су и морају бити одбијени, једном за свагда.

– садашње међународне околности су такве да до праведног решења није могуће доћи. Замрзнути конфликт (попут конфликта на Кипру и другде) је једина разумна одлука. Будући нараштаји неће бити најсрећнији ако им у наслеђе ово питање оставимо нерешено, али ће бити најнесрећнији ако и себе и њих заувек осрамотимо, одричући се Косова и Метохије, своје части и свог Јерусалима. То никад није учинио ни један народ. Пристајући на такав преседан Србија би смртно ранила себе и ударила срамни жиг на лице Срба, свих и свуда.

– разговоре са представницима Албанаца са Косова и Метохије ваља наставити, нсорочено и неусловљено, под окриљем Савета безбедности УН, до коначног решења у складу са Уставом Републике Србије, Резолуцијом СБ УН 1244 и међународним правом.

Питање Косова и Метохије се не може решити без пристанка Србије нити је ико може понизити, ако не понизи себе сама. Заклетва дата на Јеванђељу приликом преузимања дужности, обавезује да се државни и национални интереси штите без обзира на опасности и уцене. Без Косова и Метохије или било којег дела своје територије, Србија не би била само осакаћена, већ и трајно поражена, као земља која је своју скупу судбину продала и поништила свој идентитет. Зна се да оно што се силом узме, може да се врати, али да оно што се поклони остаје изгубљено.

Саглашавањем са отимањем и добровољним одрицањем од себе и своје основне земље, са највећим бројем својих Црквено-народних средњовековних Светих Споменика – Владарских, Патријарашких и Свенародних Задужбина – као и од дела сопственог народа, отпочело би незауостављиво пропадање и нестајање Србије, до коначног исписивања из историје.¹

ПОТПИСНИЦИ:

др **Будимир Алексић**
митрополит црногорско приморски и
егзарх трона Пећког Амфилохије
Радоје Андрић, новинар
Предраг Гага Антонијевић, редитељ
проф. др **Сдободан Антонић**
проф. др **Зоран Арсовић**
епископ умировљени захумско-
херцеговачки Атанасије
проф. др **Синиша Атлагић**
Драгомир Аџовић, архитекта
академик **Данило Баста**
Данило Бећковић, редитељ
академик **Матија Бећковић**
Ђуро Билбија, уредник портала „Факти“
Љиљана Богдановић, новинар
проф. др **Владимир Божовић**

Хаџи Петар Божовић, глумац
Снежана Божовић
проф. др **Драгиша Бојовић**
Синиша Боровић, генерал у пензији
проф. др **Шавле Ботић**
проф. др **Сања Бошковић**
проф. др **Милан Брдар**
проф. др **Ђорђе Бубало**
мр **Жељко Будимир**
проф. др **Алекса Буха**, академик АНУРС
Предраг Васиљевић, новинар
проф. др **Слободан Владушић**
проф. др **Емил Влајки**
Димитрије Војнов, књижевник
Никола Врзић, новинар
проф. др **Наташа Вујисаћ Живковић**
Алек Вукадиновић, књижевник

1 Потписивање Апела се наставља електронским путем преко налога на линку <https://www.neodustajemo.rs>. За два дана је потписало више од шест хиљада људи.

Зорка Вукадиновић
проф. др **Игор Вуковић**
проф. др **Ђорђе Вуковић**
др **Слободан Вуковић**, научни саветник
проф. др **Дивна Вуксановић**
Маринко Вучићић, публициста
проф. др **Оливера Вучић**, бивши судија
Уставног суда Србије
проф. др **Василије Гвозденовић**
епископ захумско-херцеговачки и
приморски **Григорије**
проф. др **Јован Делић**
проф. др **Љубиша Деспотовић**, научни
саветник
проф. др **Ирина Деретић**
Драган Давидовић, директор
Републичког секретаријата за вјере
Републике Српске
Милован Данојлић, академик
Споменка Деретић, новинар
Слободан Деспот, књижевник
Биљана Диковић, новинар и песник
Ивана Димић, књижевник и драматург
др **Јово Дробњак**
Будимир Дубак, књижевник
мр **Георгије Лујин**
проф. др **Јован Б. Душанић**
проф. др **Александар Ђикић**,
председник Српског националног
форума из Брачанце
Гојко Ђого, књижевник
Биљана Ђоровић, новинар
др **Горан В. Ђорђевић**, адвокат
др **Мирослав Ђорђевић**, начелник
хирургије КБЦ Бежанијска коса
доц. др **Далибор Ђукић**
др **Срећко Ђукић**, бивши амбасадор
др **Веселин Ђуретић**
Милка Ђуретић
Новица Ђурић, књижевник
др **Ђуро Ђурић**
Слободан Ерић, главни уредник
Геополитике
др **Александар Живковић**, лекар
Бранко М. Жујовић, новинар
протојереј ставрофор **Слободан Зековић**
Дејан Петар Златановић, уредник
портала Србин.инфо
Ѓакоп Ненад Илић
др **Слободан Јанковић**, научни сарадник
др **Јован Јањић**
академик **Иван Јевтић**

свештеник **Радован Јевтић**
епископ полошко-кумановски **Јоаким**
епископ будимљанско-никшићки
Јоаникије
епископ славонски **Јован**
проф. др **Александар Јовановић**
др **Бојан Јовановић**
доц. др **Милош Јовановић**
Миодраг Д. Јовановић, првак опере
Народног позоришта
Наташа Јовановић, новинар
протојереј-ставрофор **Обрен Јовановић**
Иван Јовић, редитељ
др **Васиљ Јововић**
протојереј-ставрофор
проф. др **Димитрије Калезић**
Весна Канор, књижевник
Владимир Кеџмановић, књижевник
проф. др **Ненад Кеџмановић**
викарни епископ диоцлијски **Кирило**
Љубомир Кљакић, публициста
проф. др **Микоња Кнежевић**
проф. др **Милош Ковић**
Славка Којић, адвокат
проф. др **Часлав Копривица**
академик **Василије Крестић**
протојереј-ставрофор **Момчило**
Кривокапић
мр **Славко Крстајић**
доц. др **Гордана Крцуновић**
проф. др **Душан Крцуновић**
епископ шабачки **Лаврентије**
Александар Лазић, уредник портала
Стање ствари
проф. др **Горан Латиновић**
проф. др **Мило Ломпар**
епископ повограчаничко-
средњезападноамерички **Љонгин**
доц. др **Велимир Лукић**
епископ западноамерички **Максим**
проф. др **Марко Маловић**
Никола Маловић, књижевник
проф. др **Славица Манић**
проф. др **Срђан Маринковић**
проф. др **Ратко Марковић**
Јован Маркуш, књижевник
Драган Маршићанин, бивши
председник Народне скупштине
Републике Србије
Дејан Мاستиловић, издавач

доц. др Драга Мاستиловић, декан
Филозофског факултета у Источном
Сарајеву
Јелена Иванишевић Пауновић, глумица
и продуцент
игуман манастира Свети Архангели код
Призрена **Михаило**
протојереј-ставрофор проф. др Драган
Милин
Љубинка Милинчић, новинар
Душан Милић, редитељ
Срђан Мијалковић, председник „СКИЦД
Просвета” у Бечу
др Драгиша Миловић, бивши
председник општине Звечан
проф. др Дејан Миловић
проф. др Вера Миланковић
Милош Милојевић, новинар
проф. др Љубинко Милосављевић
свештеник Митар Миловановић
др Александар Митић
др Сара Зорица Митић, лекар,
књижевник и преводилац
протојереј-ставрофор Драган Митровић
академик Драгослав Михаиловић
свештеник Радош Младеновић
Бранимир Нешић, издавач
Желидраг Никчевић, књижевник
протојереј-ставрофор Радомир
Никчевић
Бошко Обрадовић, народни посланик
проф. др Слободан Орловић
академик Часлав Оцић
Александар Шавић, политиколог
Бранко Павловић, адвокат
проф. др Томислав Навловић, члан
АНУРС и Академије наука високог
образовања Украјине
Марко Паљић, продуцент
протојереј-ставрофор Радивоје Панић
проф. др Драго Перовић
протојереј-ставрофор Гојко Перовић
проф. др Жарко Петковић
мр Михаило Петковић, сликар
проф. др Александар Петровић
академик Предраг Пипер
проф. др Валентина Питулић
проф. др Александар Поповић
др Милутић Поповић Захар
Александар Протић, продуцент и
издавач

мр Синиша Радић
дипл.инж.сл. Рајко Радусиновић
Боривој Рашуо, књижевник
Горан Радовановић, редитељ
протојереј Борис Радовић
Гојко Раичевић, уредник портала ИН4С
Марина Рајенић, новинар
др Александар Раковић, виши научни
сарадник
протођакоп др Љубомир Ранковић
проф. др Митра Рељић
доц. др Слободан Рељић
проф. др Бранислав Ристивојевић
Дејан Ристић, професор Богословије у
Призрену
Филип Родић, новинар
Милан Ружић, књижевник
Душан Савић, спортиста
проф. др Слободан Самарџић
проф. др Марко Секуловић
епископ Митрополије аустралијско-
повозеландске **Силуан**
протођакоп проф. др Прибислав Симић
Остоја Симетић, публициста
јереј др Милорад Средојевић
Игор Станковић, филмски дистрибутер
Радмила Стањевић, адвокат
проф. др Миломир Степић
проф. др Драган Н. Стојановић, бивши
судија Уставног суда Србије
проф. др Јелица Стојановић
епископ рашко-призренски Теодосије
Теша Тешановић, новинар
доц. др Срђа Трифковић
Драган Филиповић, публициста
академик **Коста Чавошки**
Љубиша Чеперковић, штампар
проф. др Љиљана Чолић
протојереј-ставрофор др Велибор Џомић
проф. др Богољуб Шијаковић
доц. др Марица Шљукић
проф. др Срђан Шљукић
Милош Шобајић, сликар
проф. др Мара Шћепановић
доц. др Небојша Шулетић

ОД АПЕЛА ДО АПЕЛА

Протојереј-ставрофор
др Велибор Цомић

ОД АПЕЛА ЗА ЗАШТИТУ ДО АПЕЛА ЗА ОДБРАНУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Пред нама су два Апела - први за заштиту Српског живља и његових Светиња на Косову из 1982. године, а други за одбрану Косова и Метохије из 2017. године. Први апел, који је потписало петнаест клирика Српске Православне Цркве, изазвао је узбуну и мобилизацију ондашњег комунистичког режима у Београду. Други апел, који је потписало десетак епископа, десетак академика, стотине професора универзитета, доктора наука, књижевника, новинара, јавних делатника и више од десет хиљада Срба, изазвао је узбуну и мобилизацију данашњег напредњачко-социјалистичког режима у Београду.

Као један од скромних потписника Апела за одбрану Косова и Метохије из 2017. године веома сам пажљиво прагио све што су гласноговорници напредњачко-социјалистичког режима разних профила изrekli током претходних дана о Апелу и његовим потписницима. Утисак је мучан: покушали су да избегну садржај Апела и побегну од одговора на отворена питања из Апела, а огромну енергију су потрошили на неуспешну на дисквалификацију Апела језфтишим паролама и неаргументованим осудама у медијима под режимском контролом.

Ових дана, поново сам, по ко зна који пут, читао Апел за заштиту Српског живља и његових Светиња на Косову, који је објављен и послат тадашњим комунистичким властима у Београду на Велики Петак 1982. године, и Тамнавско писмо, које је 14 свештеника Архиепископског намесништва Тамнавског из ондашње Епархије Шабачко-Ваљевске упутило Патријарху Герману пред Ускре 1982. године. Подсећајући се садржаја Апела из 1982. године, а посебно догађаја који су у њему готово пророчки наговештени

од његових потписника, питао сам се и питам се: шта ће уследити после Апела за одбрану Косова и Метохије из 2017. године?

Прегледајући доступну архивску грађу из тог периода, пронашао сам **Информацију о непријатељској делатности из редова верских заједница у Социјалистичкој Републици Србији**, коју су, под ознаком "строго поверљиво", 23. децембра 1983. године, дакле пре 35 година, саставили Комисија Извршног већа Скупштине СР Србије за односе са верским заједницама / тзв. Верска комисија/ и Служба државне безбедности Републичког секретаријата за унутрашње послове СР Србије. Строго поверљива Информација /под Стр. пов. бр. 1007 од 23. децембра 1983. године/ је достављена Савету за питања заштите уставног поретка СР Србије /под Стр. пов. бр. 25-25/83 од 23. децембра 1983. године/. Оригинал овог историјског документа се налази у Архиву Србије (АС, 21, 157) и доступан је истраживачима.

У тој идеолошко-полицијској Информацији је посебно обрађена **"Непријатељска делатност из редова Српске Православне Цркве"**. На посебном удару се нашао косовски Апел из 1982. године, а његови потписници су означени као државни непријатељи. Дословно је написано следеће:

"Иако су, у целини гледано, односи између СПЦ и државе добри, један број свештених лица испољава појачану непријатељску активност. Њени носиоци су реакционарни нојединци и групе мање-више из свих структура Цркве. Те реакционарне снаге, иако малобројне, у задње 2-3 године налазе се у офанзиви и врше значајан утицај на укупну политику Цркве и политичко деловање њених припадника. Њихово деструктивно деловање посебно је дошло до изражаја после смрти председника Тита и контрареволуционарних догађаја на Косову.

Ови догађаји обилато су коришћени за доказивање старих теза о угрожености Срба и Српства не само на Косову, већ и у најширим југословенским размерама. На том плану посебно је карактеристичан случај објављивања познатог "Апела за заштиту српског живља и његових светиња на Косову" у "Православљу", маја 1982., и његовог касније

масовног растурања у облику засебне брошуре. У "Апелу", а и у неким другим написима објављеним у штампи СПЦ, тенденциозно се преувеличавају "заслуге" СПЦ на плану одржања српске нације. Ова Црква се проглашава за "јединог правог заштитника Српства кроз историју и данас". Овакво третирање места и улоге СПЦ данас, затим, поистовећивање верског и националног, истицање тезе о неспособности друштва да заштити "угрожени" српски народ и сл. примери су очигледног настојања Цркве да јавно изађе на политичку сцену".

Да се подсетимо - ово се, иако је реч о веома сличним оценама, не односи на Апел за одбрану Косова и Метохије из 2017. године него на Апел за заштиту Српског живља и његових Светиња на Косову из 1982. године /написан после паљења конака Пећке Патријаршије на Недељу Православља 1981. године од стране Албанаца/. Додуше, сличност у дисквалификацијама је невероватна.

Објективном читаоцу је тешко да не закључи да је комунистички режим у Београду Апел из 1982. године доживео готово на исти начин као и напредњачко-социјалистички режим у Београду 2017. и почетком 2018. године. Вероватно ће, као и у случају првог Апела, овакав или сличан документ о Апелу из 2017. године бити доступан истраживачима за неколико деценија.

Уочљива је и једна велика разлика: данашњи напредњачко-социјалистички режим је против Апела из 2017. године и Митрополита Црногорско-Приморског г. др Амфилохија као његовог најугледнијег потписника повео прави медијски рат, а то ондашњим комунистима није падало на памет.

У сваком случају, није проблем у томе како режими, ондашњи и садашњи, реагују на слободну и одговорну реч људи - Срба, који, осим састављања и потписивања јавног Апела, немају други начин да искажу свој став, изразе своју бригу и свеукупну /не само политичку/ јавност подстакну на размишљање. Отровне стреле на Апел, и један и други, су одапете и оне су већ ствар прошлости. И остају као трајно сведочанство о нама и времену у коме живимо.

Проблем је много дубљи и озбиљнији. Све што је написано у Апелу из 1982. године се показало тачним иако се ондашњи комунистички режим, као и данашњи напредњачко-социјалистички, својски трудио да разноразним статистикама и бројевима, а посебно медијском кампањом, прикаже стање битно другачијим од оног какво је оно уистину било. Бројеви су исти, а компартијска реторика оног времена је замењена националном причом у овом времену. И због тога је превара већа и теже видљивија!

Ко су главни кривци не само "за узнемиравање јавности" него и "за нарушавање добрих односа између СПЦ и државе" почетком осамдесетих година XX века? Углавном исти и онда и данас!

На страни 5 Информације је наведено следеће:

"У писаним и вербалним непријатељским нападима, иступима и коментарима посебно предњече поједини верски листови ("Православље" и др.), као и један број екстремно настројених свештених лица, међу којима Василије Томић, др Атанасије Јевтић, Јован Велимировић и Амфилохије Радовић са подручја СР Србије, затим Божидар Ђурчић, Стеван Крунић и Светислав Тителски из САП Војводине и Павле Стојчевић из САП Косово".

Међу овим, како су их комунисти означили, "екстремно настројеним свештеним лицима", нашао се, како видимо, и Павле Стојчевић коме нису навели тадашњи титулу Епископа Рашко-Призренског него су га само "лоцирали" у - САП Косово! Дакле, ондашњи Епископ Рашко-Призренски и будући Патријарх Српски Павле је имао статус "екстремно настројеног свештеног лица"!!!

Комунистички аналитичари су "екстремно настројеним свештеним лицима" посебно замерали што су тих година "у време болести друга Тита, међу члановима епископата преносили алармантне гласине о политичкој ситуацији у СР Хрватској - о томе да је, чак, могућа реприза усташких клања из 1941. године. Сада се говори о томе да је "Косово изгубљено", да "за Србе долазе црни дани". На жалост, и у Хрватској и на Косову и Метохији се догодило све што су српски свештеници и монаси

пророчки указивали, а није се догодило ништа од онога у шта су ондашњи комунисти слепо веровали!

Комунистички аналитичари су своју пажњу усмерили и на стање унутар Српске Цркве. На страни 7 Информације дословно стоји:

”У свом офанзивном наступу, најреакционарније снаге у СПЦ врше у последње време и систематски притисак на руководство ове верске заједнице, као и на све њене позитивно одређене свештенике /чланове ондашњег Удружења православних свештеника које је формирано као продужена рука комунистичког Комитета и УДБЕ - прим. В.Ц./ и вернике, у циљу изнуђивања промене њиховог досадашњег углавном конструктивног става и понашања према друштвеној заједници. Тако је на Патријарха Германа извршено неколико врло грубих анонимних напада и притисака путем претећих писама и телефонских узнемиравања и сл. Поред тога, ушла је у праксу и тактика упућивања тзв. ”отворених” писама, односно петиција и других врста јавних протеста унутар СПЦ, у којима се од патријарха и епископата тражи ”оштрији” курс у односу према држави”.

Даље, наведено је да ”одређене снаге унутар СПЦ позивају Патријарха Германа да храбрије него до сада учини ”нешто за Српску Цркву и овај народ”. У сунротном, сугерише му се да поднесе оставку на свој положај и уступи га способнијима од себе”. Комунистима је све то засметало, јер је створена поларизација и остварен је већи утицај ”конзервативних снага”, а ”потврда тог закључка се, између осталог, може пронаћи и у тону и карактеру званичних саопштења о раду прошлогодишњег и овогодишњег заседања Сабора СПЦ у којима све више преовлађују негативне оцене односа између СПЦ и државе у појединим доменима”.

Посебно им је сметао Свети Владика Николај, па су на страни 8 Информације навели да је у ”СПЦ и даље актуелно оживљавање богомољачких организација и култа Николаја Велимировића. У више чланака објављених у ”Православљу” и другде, негирана је новезаност Николаја Велимировића

са домаћим издајницима и каснији антијугословенски рад из емиграције, а наглашаван његов антикомунизам и антиатеизам”.

Нико, сигуран сам, није срећан због тога што је једна мања група ондашњих свештеника, монаха и монахиња Српске Цркве, углавном најобразованијих, непоколебљивих и најхрабријих, у оно време била у праву и што се, на нашу жалост и несрећу, догодило све оно на шта су благовремено указивали и режиму и јавности. Ондашњим Апелом је смело указано на сурове неистине о наводном братству и јединству и на сурове истине о прогону, страдању и незаштићености Српског народа и његових вековних Светиња на Косову и Метохији.

Нико, сигуран сам, није срећан што смо данас, неразумном политиком и поступцима бивших и садашњег режима, доведени у ситуацију да Апелом дижемо свој глас за одбрану Косова и Метохије - од издаје која се тражи и са којом су се, зашто не рећи, неки Срби и помирили. И која се, са све националном реториком, гласно најављује! И која Србе у ове дане условљава не само са кором хлеба него и ”миром у региону” (зликовац Хашим Тачи у Давосу 26. јануара 2018. године после сусрета са Александром Вучићем)!

Подсећајући се данас порука и истине из два Апела, једног од другог удаљеног три и по деценије, који су, без сумње, ”из главе цијела народа”, ми непоколебљиво сведочимо да ни Косово ни Метохија за Србе никада нису били, нису и неће бити никакав Гордијев чвор.

Косово и Метохија су били, јесу и остају срце и душа Србинова! И зато, заједно са српским песником, питамо: ”Коме данас Косово да дамо, када нам је све велико тамо?”

KOMISIJA IZVRŠNOG VEĆA SKUPŠTINE SR SRBIJE ZA ODNOS SA
VERSKIM ZAJEDNICAMA
1
REPUBLICKI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE SR SRBIJE

STROGO POVEKLJIVO

NERIJATELJSKA DELÄTNOŠT IZ REDOVA
VERSKIH ZAJEDNICA U SR SRBIJI

BEOGRAD, DECEMBAR 1983. GODINE

**НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ
ЦРКВА У САМОДРЕЖИ**

